

**ÖNCE KAMPÜSTE
SONRA MEMLEKETTE**

Sayı: **2**

Nehirden Denize Özgür Filistin

Sosyalist Kùltür

Aylık Sosyalist Fanzin

Genel Yayın Yönetmeni

Gassan Doğan

Yazı Kurulu

Gassan Doğan
Selim Kalender
Sezgin Diril
Yiğit F.
Utku Yılmaz
Karga

İletişim

yenibirkultur@gmail.com

 @yonkultur

 @yonkultur

İçindekiler

SF 3 Yeni Yıldan
Nefret Ediyorum

Antonio GRAMSCİ (Çev: Gassan DOĞAN)

SF 5 “Yeraltı” ve “Kış Uykusu”nda
Bir Sinema

Selim KALENDER

SF 7 Hüzünlü Portakallar
Ülkesi

Ghassan KANAFANİ (Çev: Gassan DOĞAN)

SF 13 Kapitalizm ve Tıp

Sezgin Diril

SF 17 Veda

Yiğit F.

SF 18 Kaybolan
Çarkım

Utku Yılmaz

SF 19 Altı kırk beş trenini kaçırmamla
üstüme bir huzursuzluk bulutu çöktü.

Karga

Yeni Yıldan Nefret Ediyorum

Antonio GRAMSCI (Çeviren: Gassan DOĞAN)

Her sabah gök kubbenin altında yeniden uyandığımda, bunun benim için yeni bir yıl olduğunu hissediyorum. Hayatı ve insan ruhunu bilançosu, gelecek yıla ait bütçesi ve giriş çıkışları ile ticari bir işletmeye dönüştüren, sabit teslim tarihlerine sahip bu yeni yıllardan nefret ediyorum. Bunlar, yaşamın ve ruhun sürekliliği duygusunu kaybettiriyorlar. Bir yıldan diğerine geçerken yeni bir hikayenin başladığına ciddi bir şe kilde inanıp, kararlar alırız ve hatalarımızdan pişmanlık duyuyoruz vs vs... Bu genel olarak tarihle ilgili bir sorundur. Kronolojinin tarihin omurgası olduğu söylenir; bunu kabul edebiliriz. Ama şunu da kabul etmeliyiz ki, her iyi yetişmiş insanın aklının bir köşesinde sıkıştırdığı ve tarihe oyun oynayan dört beş temel tarih vardır. Onlar da Yeni Yıllardır. Roma Tarihinin Yeni Yılı, Orta Çağ'ın veya Modern Çağın Yeni Yılı... ve yeni yıllar o kadar istilacı ve fosilleştirici hale geldiler ki bazen İtalya'daki yaşamın 752'de başladığını ve 1490 veya 1492'nin insanlığın kendini yeni bir dünyada bularak, yeni bir hayata girerek bir çırpıda aştığı dağlar gibi olduğunu düşünerek kendimizi şaşırtıyoruz. Böylece tarih, sinemada filmin yırtıldığı ve yerini göz kamaştırıcı bir ışık aralığına bıraktığı

gibi, hikayenin aynı temel ve değişmeyen çizgide, ani duraklamalar olmaksızın gelişmeye devam ettiğini görmemizi engelleyen bir engel, bir korkuluk haline geliyor. İşte bu yüzden Yeni Yıl'dan nefret ediyorum. Her sabahın benim için yeni bir yıl olmasını istiyorum. (Ben) Her gün kendimi değerlendirmek ve yenilemek istiyorum. Dinlenmek için planlanmış bir güne ihtiyaç yok. Yoğun hayatın sarhoşluğunu hissettiğimde ve ondan yeni bir güç almak için hayvanlığa dalmak istediğimde molaları kendim seçiyorum. Maneviyatın yumuşak deri koltukları yok. Daha önce katettiklerime bağlayacak olsa bile hayatımın her saatinin yeni olmasını isterim. İlgimi çekmeyen yabancılarla paylaşılacak ve kolektif tekerlemelerle kutlanacak bir gün yok.

Çünkü dedelerimizin dedelerinin dedeleri sevinçle kutladılar diye bizim de sevinç duyma ve kutlama ihtiyacı duymamız ve bunların her birisi mide bulandırıcı.

Sosyalizmi bu sebeple bekliyorum. Çünkü ahmak atalarımızdan sorgulamadan devraldığımız ve bizde hiçbir karşılığı olmayan tüm bu yıldönümlerini çöpe atarak yeni günler ve yıldönümleri uyduracaksa da hepsi bize ait günler olacak.

(Antonio Gramsci, 1 Ocak 1916, Avanti!, Torino baskısı, « Sotto la Mole » sütunu)

“Yeraltı” ve “Kış Uykusu”nda Bir Sinema

Selim KALENDER

2023 yılında sinemamızda artık “otorite” olmuş iki ismin, iki iddialı yapımı gösterime girdi. İlk olarak Nuri Bilge Ceylan’ın “Kuru Otlar Üstünde” filmi, ikinci olarak ise aralık ayı ortasında vizyona giren Zeki Demirkubuz’un “Hayat” filmi. Özellikle Zeki Demirkubuz’un 2016 yılından bu yana film projesinin olmaması, izleyenlerini derin bir sessizliğe sokmuştu. Dolayısıyla da Hayat filmine olan beklentiyi yükseltmişti. Yedi yıl süren bekleyişten sonra gelen film, sinemaseverleri heyecanlandırdığı gibi filmin vizyona girmesinden sonra sosyal medya üzerinden Demirkubuz ve Ceylan arasında başlayan tartışma da filmlerin değerlendirilmesinin ötesinde tartışmaların yaşanmasına neden oldu.

“Hayat”

Demirkubuz’un, Kader ve Masumiyet filmlerinden izler taşıyan yeni filmi, odağına yine suskunluğu üzerinden güçlü kılınmaya çalışılan bir kadın baş karakterini alıyor. Maddi zemin üzerinden Demirkubuz filmlerine baktığımızda, kapitalist üretim ilişkileri içerisinde kalmış, doğaya, çevresine ve en nihayetinde kendine yabancılaşmış bireyin tüm yalnızlığını ve zayıflığını görebiliriz. Yönetmenin

ilk filmi C Blok (1994) başta olmak üzere kapitalizmin kentte ve toplumsal yaşamda yarattığı ikircilikli ve parçalanmış yaşamlar genellikle bireyin yalnızlığı ve ruhsal sıkıntıları üzerinden ekrana yansıtılmaktadır. Hayat filmi, Kader ve Masumiyet’te kendini bulan ve ikili ilişkilerin çalkantılarına da yer veren okumasıyla taşradaki aile yapısından kaçan ve şehrin çarpık ilişkileri içerisinde adapte olarak kendisine yabancılaşan bireylerin “suskun” yaşamlarını görmemizi sağlıyor. Tabii filmde bu, doğrudan sisteme yönelik bir eleştiri hattı kurarak değil, bireylerin ruhsal çöküntüleri ve kişilikleri üzerinden yapılmaya çalışılıyor.

Çöküntünün Gösterenleri

Tüm duygulanım yollarımızın, kapitalist üretim ilişkileri içerisinde hapsediği; sevgi, aşk ve paylaşım gibi insani değerlerin alınıp satılabilen, gerektiğinde değiştirilebilen ve kullanıp atılan birer meta haline geldiği günümüzde, psikolojik tüm iniş çıkışların bireyin kendi ruhsal çalkantıları içerisinde değerlendirilmesi, faili birey ve çevresindeki (ailesindeki, arkadaşlarındaki, sevgilisindeki vb.) in-

sanların olumlu/olumsuz tutum ve davranışlarının birer sonucu haline getiriyor. Böyle olunca da, Türkiye gibi bir coğrafyada ve içinden geçtiğimiz ekonomik, siyasal ve toplumsal krizler sarmalında yaşamımızı kuşatan sorunlar sinemamızda yer bulamıyor. Böyle olunca, Nuri Bilge Ceylan'ın son filmi Kuru Otlar Üstüne'nin yemek sahnesinde gerçekleşen diyalog, yönetmenin "en politik filmi" olarak bulunup, diyalogtaki "felsefe" üzerinden "politik analizler" yapılmaya çalışılıyor. Sinema bu işe mi yarar? Sinema, yönetmenlerin ego mastürbasyonu mudur? Film bunun için mi yapılır? Bu sorulara sadece her iki filmi izledikten sonra da cevap verebilmek mümkündür. Ancak, Hayat filminin vizyona girmesinden sonra sosyal medyada Demirkubuz ile Ceylan arasında yaşanan tartışma bu soruya amasız, fakatsız net bir cevap vermemize neden oldu. Film festivallerinde yaşanan kibir üzerinden başlayan yargılamalar devam eden tartışmalara ve kendi gündelik hayatındaki sorunlara en ufak bir çözüm sunamayan bir gündem maddesi üzerinden toplumun yeni bir bölünmüşlük yaşamasına yol açtı. Açlık sınırının altında bir asgari ücretle yaşamaya çalışan milyonların böyle bir gündem maddesi olmadığını ve olamayacağını biliyoruz. Bu tür tartışmaların sadece orta sınıfının haz duygusuna hitap ettiğini de. Öyleyse

başka bir sinemanın ve başka bir film kültürünün oluşması gerektiğini de bilmek gerekir. Kibrin, egonun, hayal dünyalarının sanal gerçekliğinde debelenenlerin gözümüze soktuğu değil, gerçekliği soyutlayıp bize bu gerçeklikten yeni bir gerçek yaratmanın, kendi gerçekliğimizi yaratmanın mümkünlüğünü gösterebilecek bir sinema kültürünün oluşması gerekir.

"Yeraltında" ve "kış uykularında" değil; yeryüzünde ve zinde vakitlerde, yeni bir sinema da mümkün.

Hüzünlü Portakallar Ülkesi

Ghassan Kanafani (Çeviren: Gassan Doğan[1])

Giriş

Ghassan Kanafani 1936 yılında Filistin'in Akka kentinde doğdu. Bir İsrail ajanı tarafından yerleştirilen patlayıcının 8 Temmuz 1972'de arabasının altında patlaması sonucu hayatını kaybetti. Danimarkalı eşi Annie Kanafani'nin hayatını kaybetmesine sebep olan suikastı şöyle anlatmıştır: "...Her cumartesi sabahı birlikte alışverişe giderdik, o gün yeğeni Lamees'de bize eşlik etti. (Ben) Onlardan ayrıldıktan birkaç dakika sonra büyük bir patlama sesi duydum. (Patlama sesine doğru) Koştum ama sadece patlayan arabamızın kalıntısı iler karşılaştım. Lamees'in cansız bedeni olay yerinden birkaç metre uzaktaydı ama Ghassan'ı bulamadım. Onu yaralı bulmayı umuyordum ama sadece sol bacağına bulabildim. (Ben) Orada yıkıldım ve oğlumuz Fayez kafasını duvara vurmaya başladı. Küçük Layla ise ağlıyordu: Baba... Baba... Ondan kalanları topladım, Beiruti ise ona son yolculuğuna kadar eşlik etti. (Ghassan) Şüheda Mezarlığı'nda, onu seven ve onunla birlikte ölen Lamees'in yanına gömüldü." (2)

Kanafani, Arap Edebiyatının önde gelen

edebi şahsiyetlerinden biridir. Eserleri pek çok farklı dile çevrilmiştir. Kısa yaşamı boyunca romandan kısa öyküye, edebi araştırmalardan siyasi denemelere kadar çok çeşitli yazılar yazarak Arap Edebiyatı kütüphanesini zenginleştirmiştir. "Hüzünlü Portakallar Ülkesi" onun ilk dönem eserlerinden biridir. Kanafani, sanatsal gerçekliği tarihle harmanladığı bu hikayesinde, İsrail güçlerinin Filistinlilerin topraklarını ele geçirmesinin ardından Filistinliler üzerindeki aşağılamanın etkisini anlatmaktadır.

Hikâye esas olarak sadece orta sınıf bir ailenin acılarını anlatsa da, 1948'de yaşananların bir özetidir. Hikâye diğer bir anlamıyla topraklarından ayrılmanın utancını ve acısını yaşayan binlerce yerinden edilmiş ailenin yoksulluk içerisinde yaşama deneyimidir.

Hüzünlü Portakallar Ülkesi

Yaffa'dan Akka'ya doğru yola çıktığımızda hiç acı hissetmedim. Basitçe bir tatil için bir şehirden başka bir şehre gitmek gibiydi. Birkaç gün boyunca acı verici hiçbir şey olmadı. Mutluydum çünkü bu okula güzel bir mola verme fırsatıydı.

Akka saldırıya uğradığında ise her şey farklı görünmeye başladı.

O gece bizim için çok zordu. Kadınlar dua ediyordu, erkekler acılı ve sessizdi. Sen, ben ve bizim yaşımızdaki tüm çocuklar neler olup bittiğini anlamıyorduk. Ama o gece hikâyenin ipuçlarını toplamaya başladık. İsrail askerleri tehdit ve küfürler savurduktan sonra ayrılırken, büyük bir minibüs evimizin önünde durdu ve içine birkaç eşya (çoğunlukla yatak ve battaniye) atıldı. Sırtımı eski evin duvarına dayamış duruyordum.

Annen minibüse bindi, sonra teyzen, onu da küçükler takip etti. Baban seni kaldırdı ve mobilyaların üzerine fırlattı, aynı şekilde beni de başının üzerine kaldırdı ve minibüsün üstündeki demir kutuya fırlattı. Kardeşin Riad orada sessizce oturuyordu. Kendimi tam olarak toparlayamadan araba hareket etti ve Akka, Ra'ss-Ennakoura'ya(3) giden zikzaklı yolda yavaş yavaş kaybolmaya başladı.

Gökyüzü bulutluydu, bir parça soğuk hava bedenimi serinletti. Riad bacaklarını kutunun üstüne koymuş, sırtını mobilyaya dayamış, sakince oturuyor ve gökyüzüne bakıyordu. Bense dizlerimi kollarımla tutarak ve çenemi bacaklarımın arasına alarak sessizce oturuyordum... Yol boyunca portakal bahçeleri vardı. Herkesin üze-

rine bir korku ve endişe duygusu yayıldı. Araba ıslak toprağın üzerinde güçlükle ilerliyordu ve uzaktan sanki bize veda ediyormuş gibi silah sesleri duyduk.

Ra'ss-Ennakoura ufukta görüldüğünde araba durdu. Kadınlar eşyaların arasından indi ve bir sepet portakalın önünde çömelmiş olan bir çiftçinin yanına gitti. Portakalları aldılar ve çiftçilerin ağıt yaktıklarını duyduk. O anda portakalın ne kadar değerli bir şey olduğunu ve kalplerimiz için ne kadar değerli olduğunu anladım. Kadınlar meyveleri aldılar ve arabaya geri döndüler. Baban kolunu uzattı, bir portakal aldı, sessizce ona baktı, sonra tıpkı zavallı, küçük bir çocuk gibi gözyaşlarına boğuldu.

Ra'ss-Ennakoura'da arabamız diğer birçok arabanın arasında durdu. Adamlar silahlarını bu nedenle orada bulunan polis memurlarına teslim ettiler. Sıra bize geldiğinde, masa el ve makineli tüfeklerle doluydu ve uzun araba kuyruğunun arkalarında turuncu toprakları bırakarak Lübnan'a girişini izledim ve feryat etmeye başladım. Annen hâlâ sessizce portakallara bakıyordu. Babanın gözlerinde, İsraililer için geride bıraktığı tüm portakal ağaçlarının yansması vardı, tek tek diktiği tüm temiz portakal ağaçları yüzünde parlıyordu. Baş polis

memuruyla yüz yüze geldiğinde ise gözlerine dolan yaşlara engel olamadı. Öğleden sonra Sayda'ya (4) vardığımızda ise mülteci olmuştuk.

.....

Yol, diğer birçok şeyin yanı sıra bizi de içine çekti. Baban birden eskisinden daha yaşlı oldu, sanki uzun zamandır uyumamış gibi görünüyordu. Yolun kenarına atılmış eşyaların arasında duruyordu. Eğer bir şey söylersem yüzüme patlayacağını biliyordum: "Lanet olsun babana! Lanet olsun sana!" Bu iki küfür bütün yüzünden okunuyordu. Katolik muhafazakâr bir okulda yetişmiş olan ben bile o anda Tanrı'nın halkını mutlu etmek istediğinden şüphe duydum. Tanrı'nın her şeyi duyabildiğinden ve görebildiğinden şüphe ettim. Tanrı'nın çocukları sevdiğini ve onlara gülümsediğini gösteren tüm resimler, ekstra ücret alabilecekleri muhafazakâr okullar inşa eden insanlar tarafından söylenen diğer yalanların yanı sıra bir yalan gibi görünüyordu. Filistin'de tanıdığımız Tanrı'nın O'nu da terk ettiğinden, bu dünyada bir yerlerde mülteci olduğundan, kendi sorunlarını çözmekten aciz olduğundan ve patikada oturan biz mültecilerin bize bir çözüm bulmak için yeni bir kaderi beklediğimizden emindim. Biz kendimiz bir çözüm bulmakla sorumluyduk. Başımızı sokacak bir çatı bulmaktan

sorumluyduk. Acı, saf genç çocuğun başına vurmuştu...

Gece korkunçtu ve karanlık yavaş yavaş çökmeye başlamıştı. Korkuyordum... Geceyi kaldırımda geçireceğimi düşünmek ruhumu korkunç kabuslarla doldurdu. Beni sakinleştirecek kimse yoktu. Yardım isteyecek kimseyi bulamadım. Babanın sert sessizliği yüreğimdeki korkuyu daha da artırdı, annenin elindeki portakallar göğsümdeki ateşi tutuşturdu. Herkes sessizdi, herkes siyah yola bakıyor, bir çözümün köşeden çıkıp bizi belli bir sığınağa götüreceğini umuyordu. Sonra kader birkaç gün önce kasabaya gelmiş olan amcan vücudunda geldi. O bizim kaderimizdi.

Amcan gerçek değerlere sahip bir adam değildi ve kendini yolda bulduğunda daha da vahşileşti. Yahudi bir ailenin yaşadığı bir eve gitti, kapıyı açtı, odanın içindekileri fırlattı ve yüzlerine karşı ağladı: "Filistin'e gidin". Elbette Filistin'e gitmediler, ama onun hayal kırıklığı ve öfkesinden korkarak başka bir odaya gittiler ve bir çatı ile bir zeminin tadını çıkardılar.

Amcan bizi o odaya götürdü; ailesi ve eşyalarıyla birlikte yığılmıştık. Yerde yattık ve üzerimize erkeklerin paltoları örtüldü, sabah uyandığımızda erkekler hala sandalyelerde oturuyordu. Trajedi

bedenlerimize işlemeğe başladı...

Sayda'da çok değil sadece üç gün kaldık. Amcanın odası yarımıza bile yetecek kadar geniş değildi. Annen babandan ya kendine bir iş bulmasını ya da portakal işine geri dönmesini istedi. Baban annenin yüzüne patladı. Sesi öfkeden titriyordu. Sonra aile sorunlarımız başladı. Bir zamanlar olduğumuz mutlu, güçlü bağlarla birbirine bağlı aile, portakal bahçeleri, eski ev ve şehitlerle birlikte geride kaldı.

Babanın parayı nereden bulduğunu bilmiyordum. Anneni mutlu etmek ve onunla gurur duymak için bir zamanlar ona aldığı mücevherleri sattığını biliyordum. Ama mücevherler sorunlarımızı çözmeye yetmiyordu, başka kaynaklara ihtiyaç vardı. Babanız hiç borç para almış mıydı? Yanında getirdiği eşyaları bize söylemeden satmış mıydı? Bilemiyorum. Ama Sayda'nın bir kenar mahallesine taşındığımızı ve orada babanın yüksek bir kayanın üzerine oturup ilk kez gülümsediğini hâlâ hatırlıyorum. Muzaffer ordularla birlikte dönmek için 15 Mayıs'ı bekliyordu.

15 Mayıs acı bir zaman diliminden sonra geldi. Tam olarak saat on ikide, ben hala uyurken ayağıyla beni dürttü ve büyük bir beklentiyle gürleyen bir sesle

şöyle dedi: Kalk, git Arap ordularının Filistin'e girişini gör. Çılgınlık içinde uyandım. Ve gecenin bir yarısı, köyden tam bir kilometre uzaktaki caddeye ulaşana kadar tepeler boyunca çıplak ayakla koştuk. Biz gençler ve yaşlılar hepimiz aptallar gibi nefes nefese koşuyorduk. Uzaktan Ra'ss-Ennakoura'ya doğru giden arabaların ışıklarını gördük. (5)

Ana caddeye ulaştığımızda soğuğu hissettik ama babanın çılgınca bağırması bize her şeyi unutturdu. Küçük bir çocuk gibi arabaların peşinden koşmaya başladı. Onlara el sallıyordu. Nefesi tükenene kadar kırık bir sesle bağırdı ama küçük bir çocuk gibi arabaların peşinden koşmaya devam etti. Hayranlık uyandıran askerler miğferlerinin altından sessizlik ve sertlikle bize bakarken biz de onun gibi bağıarak yanında koştuk. Hepimiz nefessiz kalmıştık ama baban elli yaşına rağmen koşmaya devam ediyordu. Askerlere sigara atıyordu. O koşmaya devam ediyordu, biz de küçük bir keçi sürüsü gibi peşinden gidiyorduk.

Araba alayı aniden gözden kayboldu ve biz yorgun ve nefessiz eve döndük. Baban sessiz ve suskun kaldı. Yoldan geçen bir araba ışıklarını yüzüne tuttuğunda gözyaşları yanaklarına yayıldı.

O günden sonra hayat yavaş geçti. Duyurularla ve acı gerçeklerle kandırıldık. Yüzümüzü karamsarlık kaplamaya başladı. Baban Filistin'den, portakal bahçelerindeki mutlu günlerden ya da evlerinden bahsetmekte zorlanıyordu.

Bizler onun trajedisinin duvarlarıydık ve sabahın erken saatlerinde haykırışının ardındaki anlamı bilecek kadar kurnazdık: "Tepeye git ve öğleden önce asla geri dönme." Bizi kahvaltı istemekten alıkoymak istediğini biliyorduk.

İşler kötüye gitmeye başladı. En basit bir mesele bile babanızın öfkesini ateşlemeye yetiyordu. Birimiz ona bir şey sorduğunda, elektrik çarpmış gibi sığıyor ve sonra gözleriyle bizi tarıyordu. Aklına lanet bir fikir gelirdi. Sanki ikilemine bir çözüm bulmuş gibi aniden ayağa kalktı. Yaşadığı trajediye son verecek kadar güçlü olduğunu hissettiğinden ve felaket getiren bir eylemde bulunmanın verdiği dehşetten, saçma sapan konuşmaya başladı. Sanki bizim göremediğimiz bir şeyi arıyormuş gibi sağa sola dönmeye başladı. Sonra Akka'dan yanımızda getirdiğimiz bir kutunun üzerine atladı. İçindekileri histerik ve korkutucu bir şekilde boşalttı. Anneniz sanki annelik sezgileriyle onun aklından neler geçtiğini anlamış olmalıydı. Birdenbire bizi evden uzaklaştırmaya başladı ve

tepeye doğru koşmamızı istedi.

Onun isteğine karşı gelerek yüzümüzü pencereye, küçük kulaklarımızı da ahşap çerçeveye yapıştırdık. Korkuyla babanın şöyle dediğini duyduk: Onları ve kendimi öldüreceğim. Bu işi bitirmek istiyorum. İstiyorum....İstiyorum...

Kapının aralıklarından bakmaya başladık, babanı yere yayılmış, nefes nefese, dişlerini kemirirken gördük. Annen uzaktan onu izliyordu. Yüzü dehşetle doluydu.

İlk başta neler olduğunu anlamamıştım. Yanında siyah bir tabanca gördüğüm anda, aniden ortaya çıkan bir hayaletten kaçır gibi olabildiğince hızlı koşmaya başladığımı hatırlıyorum. Evden uzaklaşıp tepelere doğru koştum. Evden uzaklaştıkça çocukluğumdan da uzaklaştığımı hissediyordum. Hayatlarımızın asla eskisi gibi olmayacağını anlamaya başladım: artık hiçbir şey eskisi kadar basit değildi ve hayat artık hevesle beklediğiniz bir şey değildi. Durum, bir babanın çocuklarına sunabileceği tek şey olarak kafasına bir kurşun sıkma noktasına gelmişti. Bundan böyle adımlarımıza dikkat etmemiz, uslu durmamız, babamız sorunlarından bahsederken sessiz kalmamız gerekiyordu. Ne kadar acıkmış olursak olalım yemek istemeyecek, bağırdığında başımızı sallayarak ve

gülümseyerek itaat gösterecektik: "Tepelere git ve öğlene kadar geri gelme."

Baban o akşam, karanlık evin üzerine yayıldıktan çok sonra bile hâlâ ateşler içinde titriyordu. Annen onun yanında oturuyordu. Gözlerimiz karanlıkta kedi gözleri gibi parlıyordu. Dudaklarımız hiç açılmamış gibi mühürlüydü, sanki eski bir yaranın kalıntılarıydı.

Oraya yığılmıştık, çocukluğumuzdan, portakal diyarından uzaklaşmıştık... Yaşlı bir çiftçi bir keresinde bize, yabancı eller tarafından sulandığında ölen portakallar olduğunu söylemişti. Baban hala hastaydı, yatağına düşmüştü ve annen gözlerinden hiç gitmeyen trajik gözyaşlarını kemiriyordu. Dışlanmış biri olarak gizlice odaya girdim. Babanın yüzünün kırık bir öfkeyle titrediğini gördüm ve aynı zamanda alçak masanın üzerindeki o siyah tabancayı gördüm. Yanında portakal vardı.

Portakal buruşmuş ve kurumuştur...

(1) Nejme Khalil-Habib'in girişi ile sunulan, Ghassan Kanafani'nin Hüzünlü Portakallar Ülkesi hikayesinden bir kesitin de yer aldığı metni Gassan Doğan çevirdi.

(2) Bu konuda daha fazla bilgi için "Ghassan Kanafani, Umutsuzluğun Rahminde Doğan İsyan" başlıklı makaleye bakınız. (Joussour, Şubat 1999, 48-54.)

(3) Lübnan ve Filistin sınırında bulunan bir Lübnan kontrol noktası

(4) Güney Lübnan'da bir ana şehir

(5) Çevre ülkelerden gelen Arap ordularından gruplar o gün Filistin halkını İsrail milislerine karşı savunmak için Filistin'e girdi. Tüm beklentilere rağmen Arap orduları yenildiler ve İsrail devleti ilan edildi.

Kapitalizm ve Tıp

Sezgir Diril

"Her devirde, egemen sınıfın düşünleri egemen düşüncelerdir: yani, toplumun egemen maddi gücü olan sınıf, aynı zamanda o toplumda egemen zihinsel güçtür. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf aynı zamanda zihinsel üretim araçlarının da denetimini elinde bulundurur, böylece, genel olarak, zihinsel üretim araçlarına sahip olmayanların düşünceleri bu egemenliğe bağımlıdır." (F. Engels, C. Marx, 2018)

İnsanlığın, doğayı hem anlamlandırırken, hem dönüştürürken elinde bulunan en güçlü silah şüphesiz bilimdir. Bilim, doğayı ve çalışmasını deney ve gözlemlerle, sistemli bir şekilde anlamlandırmaya yarayan disiplindir. Sağladığı bilgi göreceli olarak diğer disiplinlerden daha az öznel olsa da, tamamen bir nesnellikten bahsetmek mümkün değildir çünkü tüm insanlık tarafından denenip aynı sonuçları vermesine rağmen, hala insanın algılarıyla sınırlı kaldığı, insanın zihninde sonuçlar verdiğini unutmamak gerekir.

Bilimin insan algılarıyla sınırlı kalmasından öte bir nesnellik problemi daha vardır. Yukarıda Marx'ın da dediği

gibi, egemen güçler kendi fikirlerini, bilimin çıktılarını, deneyler sonucunda ortaya çıkmış gerçekler gibi ortaya atıp, kitlelere kabul ettirebilmektedir. Üretim araçlarını elinde bulunduran egemen güçler, aynı şekilde bilgi üretim araçlarını da ellerinde bulundurmaktadır. "Bilimin artan karmaşıklığı ile birlikte, maliyet masrafları da o kadar artmıştır ki, bilim hemen hemen tümüyle ya hükümet ya da kapitalist tekeller desteğine bağımlı kılınmıştır" (J. Bernard, 1991) Hayatın her noktasına yayılmış olan kapitalizmin, oldukça karlı alan olan bilim ve akademiye bulaşmadığı elbette ki düşünülemez.

Sermaye için en karlı sektörlerden birisi ilaç sektörüdür. İlaçların mecburen tüketilmesi, birçok hastalık için ömür boyunca kullanılacak olması, yüksek teknoloji ve ileri düzey kalifiyeli elman olmadan üretim yapılamaması, patent alınmaları ve zaten dar olan ürün çeşitliliği ile tekelleşmenin çok kolay gerçekleşmesi ilaç sektörünü çok önemli bir yatırım sektörü yapmaktadır (Petrol-İş, 2010) Böylesine karlı bir sektörde asıl hedef elbette ki insan sağlığı değil, ilaç şirketlerinin kar oranları olacaktır. Tıp,

hastalıkları temelden ortadan kaldırmak yerine, geçici çözümler öneren, semptomları ortadan kaldıran, şirketlerin kar edebileceği bir noktaya gelmiştir. (J. Mckinlay, L. Marceau, 2002) Bu ilaç şirketlerinin, doktorlar ve araştırmacılar arasında yaşanan ve zaman zaman çok yüksek rakamları bulan “maddi katkı” ilişkileri, meslek birliklerine yapılan bağışları durumu kavramakta yardımcı olacaktır. (C. Yavuz, 2013)

“Resmin bütününe bakarsak, yanlılığın (“bias”) sadece birkaç izole durum için söz konusu olduğu söylemek saflık olur. Yanlılık tüm sisteme sızmıştır. Hekimler geçerli ve güvenilir bilgi için tıbbi literatüre güvenemezler. Son yirmi yıldır New England Journal of Medicine editörü olarak, ne yazık ki ulaştığım son fikir budur ve son yıllarda daha da kuvvetlenmiştir.” (M. Angell, 2008) Bu sözler en saygın ve en güvenilir tıp dergilerinden New England Journal of Medicine’in yirmi yıllık editörü Marcia Angell’e ait. NEJM editörü Arnold Relman ise “Klinik araştırmalar sistemi tümünden kazanç elde etmek amacını gütmektedir. Son on yıldır çok talihsiz bir duruma tanıklık ediyoruz(...) Bir zamanlar yüce idealleri olan ve açıkça kamunun çıkarlarını gözeten araştırma sistemi giderek yozlaşmıştır. (...) Tıp araştırmalarının kazandığı ticari boyut, hastaların esenliğine ve hasta doktor

arasındaki özel ilişkiye gölge düşürmektedir. Bu ilişki günümüzde her yandan paranın saldırısına uğramaktadır.” (A. Relman, 2002) Bunlar, modern tıbbın insan sağlığını değil, kar oranlarını amaç edindiğini, tıbbi literatüre amasız güvenilmemesi gerektiğini gösteren, modern tıbbın en üst temsilcileri tarafından dile getirilmiş cümlelerdir.

Peki şirketler nasıl oluyor da insanları kandırabiliyor ve çalışmaları çarpıtabiliyor? İnsanlar, en güvenilir bilgiyi elde ettikleri bu disiplinin aslında yalanlar üzerine kurulu olduğunu kabul etmek istemiyorlar ancak her şeyi metalaştıran kapitalizmin bilime dokunamayacağını düşünmek saflık olur. İlaç şirketleri yıllardır süregelen deneyimleriyle çalışmaları çarpıtmanın çeşitli yollarını bulmuş ve geliştirmişlerdir. Bu çarpıtma yöntemlerini alt alta başlıkları şeklinde sıralayabiliriz:

- Daha az etkili ilaçlara karşı çalışmak.
- Rakip firmanın ilacının düşük dozlarına karşı çalışmak.
- Rakip firma ilacı ile fark göstermeyecek kadar küçük çalışmalar yapmak.
- Çok fazla son nokta seçmek ve bunlardan sadece lehine olan sonucu yayınlamak.
- Sonuçları okuyucuyu etkileyecek şekilde aktarmak.

- Önceden belirlenen sonuca ulaşmak için bilim insanlarına ücret vermek.
- İstenmeyen bilgilerin yayınlanmasını engellemek.
- Aleyhlerine olan çalışmalara karşı karalama çalışmaları yapmak ve bu çalışmaları yapan araştırmacıları itibarsızlaştırmaya çalışmak.
- Konsensüs raporları için olumlu görüş bildirecek araştırmacıları seçmek.
- Halkla ilişkiler şirketleri ile çalışarak lehlerine olan çalışmaların önemsenmesini, aleyhlerine olan çalışmalar için ise değersizleştirilmesini sağlamak.

Yukarıda sıralanan çarpıtma yöntemleri için şirketler araştırmacılara yüklü miktarlarda maddi destek sağlamaktadır ve araştırmacılar maddi çıkarları için görevlerine ihanet etmektedir. (C. Terzi, 2013) Biyomedikal araştırmaların yaklaşık %25'inin sponsoru ilaç endüstrisidir. (J. Bekelman, 2003) ABD'deki iki ankete göre ise akademisyenlerin %25'i ilaç endüstrisinden maddi destek almaktadır ve araştırma yapan firmaların %90'ının üniversitelere maddi desteği vardır. Akademisyenlerin ise %50'si şirketlerden konsültan ücreti almıştır. (D. Blumental, E. Campbell, N. Causino, 1996)

Doğayı ve çalışmasını anlamak için ortaya çıkan bu disiplin Kapitalizmin ortaya çıkışı ile birlikte amacından sap-

tırılmıştır. Artık sermaye tarafından, çeşitli ve oldukça gelişmiş çarpıtma yöntemleriyle, sermayenin düşüncelerini dayatmak için kullanılmaktadır. Özellikle modern tıp ve ilaç endüstrisi, çok yüksek kar oranları elde edilebildiği için şirketler tarafından zapt edilmiştir. Bir zamanlar insanlığa hizmet ve doğayı anlama gibi hedefleri bulunan bilim adamları ve doktorlar, kapitalizmin keskin çarkları arasında kalmıştır. Maddi çıkarları için her türlü hileye başvurmaya göz yummaya başlamışlardır. Kapitalizm, tıpkı hayatın her noktasını olduğu gibi, bilimi de zehirli kolları arasına almış ve çürütmeye başlamıştır. Yapılması gereken bu kirli sistemi yıkıp, insanlığın her kazanımını tekrardan insanın hizmetine sunmaktır.

(Bu yazı yazılırken başlıca Osman Elbek tarafından hazırlanan Kapitalizm Sağlığa Zararlıdır kitabından yararlanılmıştır.)

KAYNAKÇA

- Angell M. (2008). Industry-sponsored clinical research: a broken system. JAMA, 300(9), 1069-1071. <https://doi.org/10.1001/jama.300.9.1069>
- Bekelman, J. E., Li, Y., & Gross, C. P. (2003). Scope and impact of financial conflicts of interest in biomedical research: a systematic review. JAMA, 289(4), 454-465. <https://doi.org/10.1001/jama.289.4.454>
- Bernal, J. D. (1991). Marx ve Bilim. Bilim ve Sosyalizm.
- Blumenthal, D., Campbell, E. G., Causino, N., & Louis, K. S. (1996). Participation of life-science faculty in research relationships with industry. The New England journal of medicine, 335(23), 1734-1739. <https://doi.org/10.1056/NEJM199612053352305>
- Engels, F., Marx, C. (2018). Alman İdeolojisi. Kor Kitap.
- McKinlay, J. B., & Marceau, L. D. (2002). The end of the golden age of doctoring. International journal of health services : planning, administration, evaluation, 32(2), 379-416. <https://doi.org/10.2190/JL1D-21BG-PK2N-JOKD>
- Petrol-İş (2010). Dünyada ve Türkiye’de İlaç Sektörü[pdf]. https://www.petrol-is.org.tr/sites/default/files/ilacsektoru-subat_2010.pdf
- Relman A. S. (2002). Sponsorship, authorship, and accountability. The New England journal of medicine, 346(4), 290-292.
- Yavuz, C. I. (2013). Sağlık Hizmetleri ve Kapitalizm [Review of Sağlık Hizmetleri ve Kapitalizm]. In O. Belek (Ed.), Kapitalizm Sağlığa Zararlıdır(p. 49). Hayykitap.
- Terzi, C. (2013). Bilim, Tıp ve Kanıt [Review of Bilim, Tıp ve Kanıt]. In O. Belek (Ed.), Kapitalizm Sağlığa Zararlıdır (pp. 71-90). Hayykitap.

Veda

Yiğit F.

Çattıysa veda vakti
Uyku tutmuyorsa gözleri
Sis boğduysa ayı
Ne gelir elden?

Çıktıysa sevdalar başa
Yalansa aşklar
Sözler tutulmamışsa
Ve sevilmiyorsa vedalar
Ne gelir elden?

Saat sabahı bulana dek gelmiyorsa
beklenenen
Kimileri yeni uyanmış
Kimileri henüz uyumamışsa

Kararlar karışıp
Sular bulanınca usulca
Gönül onu istiyorsa hâlâ
Ne gelir elden?

Kaybolan Çarkım

Utku Yılmaz

Çarkımı bulamıyorum

Niye

Arıyorum peki?

Çarka ihtiyacım var mı ki

Arıyorum.

Kendi

Kendime

Sorun mu

üre

tiyor

uuuuuum

Bir şey eksik

Ama ne?

Eksik olan şey çark mı yoksa

Kaybettiğim ilhamım mı?

Aradığım şey

dostlar,

hürriyet,

rutinden uzaklaşmış

bir hayat mı?

Yoksa kaybettiğim çarkım yada ilhamım

mı?

Altı kırk beş trenini kaçırmamla üstüme bir huzursuzluk bulutu çöktü.

Karga

Altı kırk beş trenini kaçırmamla üstüme bir huzursuzluk bulutu çöktü. Yaklaşık iki yıl önce bir ritüel başlattım. Şehrin en işlek caddesinin, en işlek binasına adımımı attığım an miladımdır dedim. Kartuşun mavisini adımımı lekelediği an başladım; ritüelimi bugüne kadar asla bozmadım. Davranışlarımı uzaktan inceleyen biri, adı pek de duyulmamış yastık altı bir inanca sahip olduğumu düşünebilir. Sabah yedi on beş trenine biner, akşam altı kırk beş treniyle dönerim evime. Hava aydınlanmadan binmiş olurum.Trenin gürlemesi duraklayıp kapıları açıldığı an, güneş, ayaklarımın altına doğar.Trenden indiğim an hava kararır; evime uzanan altıgen granitlerin üzerinde, ayın eskortluğuyla yatak odama geçerim. Ben doğururum güneşi ve ben yazarım geceyi. Şu an bu istasyonda, gelen tek sarı ışığın cızırtılı elektrik lambası olduğu bu istasyonda dikiliyor olmak, tüm bu rayların bana ne kadar yabancı olduğunu hatırlattı. Tıpkı bir nehirin aynı suyu iki kez taşımadığı gibi bu taşlı yollara çakılı raylar da her seferde sonsuza akıyor ve her kalkan trenle yerine yenileri çakılıyordu. Raylar durmaksızın gürlüyor, alüvyonlarını nehrin yatağına yani bu istasyona bırakmayı sürdürüyor. Önemli olan tüm

bu kil,kum,çakıl ve ağaç dallarının arasından en en elverişli olanı seçebilmek. Önemli olan tüm bu vagonlar içinden en elverişli olanı seçebilmek. Yanlış bir seçim para ve zaman kaybıyla sonuçlanabilir; kendini aptal gibi hissetmene sebep olabilir. Meğer ne çok ortak noktası varmış nehirlerin ve trenlerin. Nehirler dünyanın atar damarları. Trenler dünyamın atar damarları.

Altıncı caddede bu kadar oyalanmasaydım, belki ama belki yakalayabilirdim trenimi diye düşündü. Babasının mezuniyet hediyesi olarak aldığı evrak çantasını karıştırdı ve ağzına bir tane naneli şeker attı. Kafasını sağa sola aşağı ve yukarı hareketlerle dört yana çevirerek; treninin hangi hattan geleceğini kestirmeye çalışıyor, kolundaki saat ve afişteki kalkış anları arasında geçen dakikaları sayıyordu.Tüneli yararak ilerleyen keskin bir ışık kaynağı. Öyle keskin ve parlak ki, uçuşan toz taneleri tüm çıplaklığıyla göze batıyor. Gece zamanla soyunuyor, altında yatanları bir bir gösteriyor. İnsan zamanla soyunuyor, tüm çıplaklığıyla gördüklerini sindirmeye çalışıyor. Gecenin sakladığı milyonlarca uzvu var,

insan çırılçıplak. Gece bir insan sıfır. İnsan soyunma yarışını kaybediyor. İnsan dünyaya yenik düşüyor. Annemi bıraksam tam şu noktaya; tam şu istasyona diksem annemi, bir elinde bezi diğer elinde kovasıyla geceyi ovalar, tozlarından arındırırdı. Kovaya sirke koymayı ihmal etme, üzüm kokusunu yalnızca üzümle bastırırsın. Hepsini tek tek ovala, kurulamayı da unutma. Islak zemine tozlar yeniden yapışır.

Tik ,tak,tik,tak... Yarışı sağdaki peron kazandı. Gürleme duyuldu, kapılar açıldı. Sondan dördüncü vagona bindim, böylelikle kapılar açıldığı an göreceğim ilk şey çıkış kapısı olacaktı. Treni hızlıca gözden geçirdim ve en boş tarafı olan kış tarafına doğru ilerledim. Anons duyuldu, sıradaki durak ismi okundu. Çaprazımda yirmili yaşlarında iki genç, kafalar ve omuzlar kenetlenmiş. Kıkırdamalar, sessiz kahkahalar, geleceğe dair anlamsız konuşmalar. En önlere bir çocuk, baba diye ağlıyor. Eminim annesini burnunu silip telaşla pışpışlamaya çalışıyordur. Kadından yana birkaç öfkeli bakış ve ona, burada istenmeyişinin bir ilüzyon olduğuna inandırmaya çalışan orta yaşlı bir kadın. Sıcacık bir gülümseyle bağlanmış muvazaalı bir anlaşma. Bir göçmen ve bir de göçemeyenli müzik grubu. En büyüğü tahminen on bir yaşında. Bildiği tüm notalara basıp yine de hiçbir şarkıyı tutturamayan flütçü, yoğurt

kabına anlamsızca vuran yarıdakısı ve finansçısı. Merdiven altı virtüöz. Yaklaşılan her yolcuya yoğurt kabını ters çeviriyor ve atılan bozuklukları cebine indiriyor. O da tabii atılırsa. Görmezden geldiği an elindeki davula daha bir öfkeyle vuruyor; güm, Güm, GÜM. Şimdi benim önümde, çaprazımdaki çift beni izliyor. İşte geç kalmanın cezası budur. Eğer devam ettirebilseydim ritüelimi, sessiz, sakın, göçmensiz ve ücretsiz oturma hakkına sahip olabilirdim. Kovasına birkaç kuruş attım, sıradaki seyircisine geçti. Tam karşımda yuvarlak kasketiyle bulmaca çözen taze emekli. Askeriye çıkışlı olduğuna yemin edebilirim. Yüzeğe çarpan beş kalem darbesi. Bildiğim beş harfli tüm kelimeleri düşünüyorum. Ölmek geliyor önce aklıma sonra dünya sonra yaşam. Sevgi, kavga, ekmek, teyze, tepsi, tabak...

Söylenecek çok şey var. Eksik kalmış bir sürü cümle. Belki de eksik bırakılmış, kesilip atılmış ya da henüz tamamlanmamış, henüz doğmamış. Tüm bu yoğunluğun arasında zihnim öyle sığ, öyle yabancı kalıyor ki yirmi dokuz harfin yirmi sekizini unutuyorum. Geriye kalan harfle ne bir cümleye başlayabiliyor, ne bir kelime uydurabiliyorum. Cümleye her harfle başlanmaz, her harf satır başına yazılmaz. Zaten eve geç kaldım. Bilmediğim bir istasyondan kalkan, bilmediğim bir trenle, cebimdeki

son parayı yapay bir iyiliğe kaptırdım. Üstelik okumam-yazmam da yok.

Ve tren sarsıldı. İçerideki herkesi anlık bir korku ve merak sardı. Bu sarsıntının sebebini yalnızca ben biliyorum. Yolları bilmesem de nereye gittiğini yalnız ben biliyorum. Hiçbir şeyi bilmediğini iddia eden birine göre çok şey biliyor gibiyim. Aslında sadece alışkanlığımın meyvelerini yiyorum. Bu sarsıntı makasın değiştiğini gösteriyor. Bu sarsıntı hedeften uzaklaştığını gösteriyor. Bu sarsıntı eve yaklaştığını gösteriyor. Bu sarsıntı bana evimi düşündürüyor. Tren durdu, kapılar açıldı. Stratejik oturma planım sayesinde treni ilk terk edenlerde bronz madalya kazanmayı başardım. Şimdi kendimi çok daha iyi hissediyorum. Ay ve ben, kaldırımlarda sekerek ilerliyoruz. Ardı ardına atılan adımlar ve yolumu aydınlatan tepeden ışıklar. Apartman kapısına geldim, ilk defa bu kapıyı kapalı görüyorum. İlk defa bu kapıdan yalnız geçiyorum. Takma dişlerini birbirine vurup, bastonunu havaya sallarak bağırان birileri yok. Afife Teyze. Ne çok alışmışım cırtlak sesini duymaya, o yapay tıkrırtıları işitmeye. Bir şey mi oldu acaba? Kimseyle de yaşamıyor ki kadıncağız, ya düşüp bayıldıysa ? Geç kalmanın bir diğer bedeli daha. İçime en kemirgeninden bir bahçe kurdu düştü. Kapısını çalsam, ne diyeceğim ? İki yıllık komşuluk kariyerimizde kaç

kere konuştuk sanki ? Yaşlı kadın, erken yatmıştır.Kapı eşiğinde beklemenin tek faydası zaman kaybı fakat benim böyle bir kayba şimdilik ihtiyacım yok. Sekiz numaralı çelik kapının önüne geldim ve anahtarlarımı çıkardım. Zaten hepı topu iki anahtarım var. İlk seferde tutturma olasılığım yüzde elli. Heh tutturdum! Ayakkabılarımı çıkarıp ayakkabılığın en üstüne fırlattım. Kapıyı kilitledim ve odama geçebilirim. Ev içi ritüellerimi tamamladım. Dünden kalan yemeği ısıttım ve televizyonun karşısında yemeye başladım. Şu günlerde de kaliteli bir program bulmak ne zor, izlerken uyukum geldi! Yatağıma geçtim. Temiz nevresim kokusu nasıl da huzur verici.

Yatağımdan kafamı biraz eğip pencereme doğru çevirdiğimde ayı görebiliyorum. Perdeyi biraz aralamam yeterli. Dışarıdan birinin fark edemeyeceği kadar az, geceyi kucaklayabilecek kadar çok. İşte mükemmel ölçü. İşte ay, işte gece.Karşı çatının arkasına saklıyor gövdesini,yarisını da olsa görebiliyorum. Ne çeşit tuğla kullanılmalı böylesine büyük bir varlığı saklayabilmek için ? Tuğlaları neyle sıvamalı, nasıl bacalar dikmeli ? Yaz kış bacası tüten evlerin dumanı saklayabilir mi böylesine bir ısıltıyı ? Şu kaldırımlar anlatsın güneşe ayın güzelliğini. Gecenin görgü tanığı sokak-

lar anlatsın hikayesini. Ayın neden geceleri sahne aldığını anlatsın. Geceleri boştur sokaklar; kimse gözünü dikmez gökyüzüne. Çoğunluk evlerine dağılır. Kapılar kapatılır, perdeler çekilir -aman karşı komşu bizi izlemesin- ; böylece herkes kendi gündüzüne çekilir. Yapay bir güneş konumlandırılır tam tepeye, herkes ışığı etrafında toplanır. Bu grubun dışında kalanlar da ya fark edemeyecek kadar sarhoştur ya da karanlığa pusu kuran gruptan kaçmakla meşguldür. İzlenen değil izleyendir o. Çoluk çocuk demeden herkesin tam tepesindedir. Milyarlarca göz, milyarlarca insan. Tabii istisnalar her zaman vardır. Gözleyeni, gözleyenler de vardır. Güzelliği karşısında dilleri tutulur, ellerindeki kalemi kalplerine saplarlar. Bu yüzden damarları mavidir; kanallarda kalemin mürekkebi akar. İşte bu yüzden ay her gece yeniden doğar. İşte bu yüzden ay yalnızca geceleri doğar. Bu yüzden ay ve güneş ritüelimin mihenk taşıdır. Tüm program onların keyfi etrafında asılanır. Dut yaprağı gibi içim delik deşik. En iyisi uyumalı, belki Afife Teyze'ye rastlarım. Günün nasıldı, neredeydin diye sorarım. Şimdi uyumalı, sabah güneşe doğmalı.

Salıyı yatırdım, çarşambaya uyandım. Yedi on beş trenine bindim ve ritüelin ilk basamağını tamamladım. Şimdi on beş katlı bu binanın yedinci katındayım. Elimde hesap makinesi,

bileşik faiz, bordro,tüfe, cari oran, cari kur gibi kavramların arasında dört işlemle geziyorum. Günü doldurmalı, çok çalışıyor gibi durmalı. Şu kağıtları önüme yayayım, biraz da temiz kağıt atayım aralara. Birkaç kalem, hesap makinemi de yamultayım. Kafamı da arada kaşırım ki inandırıcılığı artsın. Böyle yedim saatleri, bir de omzuma iki pat pat kazandım. Paltomu ve çantamı aldığım gibi istasyona. Altı kırk beş trenine atladım ve güneşi batırdım. Gülümsedim ve koltuğuma doğru ilerledim. Makas değişti, işte eve geldik. Şimdi yine apartman kapısındaayım, Afife Teyze yine yok. Çocuklar özgürce bağırışıp, oynayabiliyorlar. Kimse rahatsız durmuyor. Bu demektir ki bugün de aşağı inmedi. Ya dün bir şey olduysa ? Cansız bir şekilde banyo fayansı üzerinde uzanıyorsa bedeni? Odasını toplamış mıdır? Temiz çarşaf takmış mıdır? Ben de iki gün göremedim diye hemen öldürdüm kadını. Hem dün benim suçumdu, zamanında gelsem belki bulabilirdim yerinde. Eve çıktım ve ev içi ritüellerimi gerçekleştirdim. Dünden kalan çöpleri çıkardım ve televizyonda ikinci sınıf bir komedi programına takıldım. Kim gülüyor bunlara? Şahsen benden bile daha iyi bir komedyen olur. Hem sevenim ve gülenim de çok. Buzluktaki ay çöreklerini çıkardım ve tost makinesinde ısıttım. Çöreklerim için tabak ararken Afife Teyzemin tabağına rastladım. Belki bir ay önce

yaptığı keklerden göndermişti. Tabak boş gönderilmez dedim ve sakladım. Unutmuşum mutfak dolabımda, belki bugün için saklamışımıdır. Onun kapısını çalmam gerekeceğini biliyorumdur. Bir bahane için saklamışımıdır. İnsan bir bahanesi olmadan çalmaz komşusunun kapısını. Bir bahanesi olmadan açmaz ağzını. Tüm sohbetler bahaneyle başlar. İnsanlık bahanelerle yaşar. Yarın ben de kek yapar, kapısını tıklatırım. Şimdi saat geç oldu, erken yatmalı. Sabah yakalayacak bir trenin olduğunu bilerek yatmalı.

Çarşambayı yatırıp perşembeye uyandım. Biraz taklit, antik tiyatrolara layık abartılı bir oyunculuk. Bir günü daha dünki gibi tamamladım. Belki beş altı işlem yapmışımıdır arada. O da zaman geçsin de sıkılmayayım diye. Terk ettim bu binayı ve altı kırk beş treniyle batırdım güneşi. Şimdi apartman kapısındaım ve Afife Teyze yine yok. Eve çıktım ve biraz oyalandım. Az da olsa çalışmak nasıl yoruyor insanı. Biraz koltukta biraz da yatağımda. Ne çabuk geçiyor zaman. Mutfağa geçtim ve malzemeleri çıkarmaya başladım. Üç yumurta, bir su bardağı un, bir su bardağı şeker, kabartma tozu, vanilin... Vanilin ve kabartma tozu kalmamış. Şansıma tüküreyim. Markete gitmek için de fazla yorgunum. Onlarsız olmaz mı? Olmaz. Kekim ölü tavuk gibi yumurta kokar, hem kabarmaz incecik kalır. Afi-

fe Teyze'nin buna da sopa sallayası gelir. Bu yaştan sonra bir de azar işitecek değilim. Yarın markete uğrar devam ederim. Kuruldum yatağıma ve araladım perdemi.

Bir gün daha rol yapıp huzura erişeceğim. İki gün tatilim, kim ne diyebilir. Belki komedyenlik denemelerimi meslektaşlarım üzerinde deneyimlerim. Müdürü güldürebilsem erken bile çıkabilirim. Biraz şaklabanlık ve tamamım.

Asansör bozulmuş hay şansıma... Yedi kat merdiven çıktıktan sonra insanın ne şaklabanlık yapası geliyor ne de rol yapası. Mış gibi yapmak bile ağır geliyor. Şimdi kuruldum masama, biraz soluklandım kendimi toparladım. Tüm gözler üzerimde, beş yıldız topladım. Bir sürü de ilgi. Demiştım bu komedi işini ben bile yapabilirim. Şimdi altı kırk beş trenindeyim. Göçmenler ve göçmeyenler bu sefere de ulaşmış. Şimdi tekrar karşımda, geçen sefer tüm paramı sömürmemiş gibi kovasını çevirmiş gözlerime bakıyor. Gözler üzerimde hissediyorum. Bu sefer vermek istediğim için tüm paramı kovaya boşaltıyorum, gözler umurumda değil. İyi hissettirdi. Şimdi ayı doğurdum ve trenden indim. Markete verecek parayı kaptırdım. Hem ben şanssızım tam malzemeleri alırım Afife Teyze karşıma çıkar. Kek de pek sevmem zaten kim yiyecek kocaman

tepsiyi. Yarın haftasonu nasılsa, rahat rahat yaparım alışverişimi. Eve geçtim ve geç saatlere kadar televizyon izledim. Nasılsa yarın yakalayacak bir trenim yok. Arkada kakhaha sesleriyle uykuya dalmışım. Güneş tam tepemde bir bel ağrısıyla uyandım. Üstüm de açıktı, ayaklarım donmuş. Mükemmel bir kahvaltı yapabilirim. Karşımda Afife'nin tabağı. Belirsizlikten nefret ediyorum. Hele ki ucu trajediye açılıyorsa. Olmuş olma ihtimalini sormaya korkuyorum. Ya olduysa? Ne denir ki böyle bir acı karşısında. Demezler mi sen ne umursamaz insansın, kapı komşun ölmüş sen günler sonra fark ediyorsun. Ne domuz insansın sen, ne korkaksın; komşun yaşıyor mu onu bile bilmiyorsun. Cesaretimi topladım, kahvaltımı yaptıktan sonra kapısını çalacağım. Buzluktaki ay çöreklerinden ona da ısıtırım ha pastane işi ha ev işi anlamaz o.

Su kaynadı yumurtayı içine atayım. Tam yedi dakika sonra istediğim kıvamda olacak aha da kronometreyi başlattım.

Camın mermerine kargalar kondu. Daha ölmedim, ne diye gelirsiniz! Leş çıkmaz buradan size. Şimdi akbabalar da başımda uçarsa hiç şaşırمام.

Zırrrrrrrrr

Kapıyı araladım; elinde helva tabağıyla bir yabancı. Yan dairenin mavi kapısı aralı. Ses yok, gürültü yok. Yüzünü okumaya çalıştım, başaramadım.

+ Afife benim annem olur. Bir tabak size de getireyim dedim. Hem komşuları da görmüş olurum dedim.

Ne domuz insanım ben, ne pis insanım. Kaç gündür ortalarda yok kadıncağız anlamalıydım. Hiçbir soru soramadım. Tabağı aldım ve içeriye geçtim. Mutfaktaki tabağa sarılarak ağladım. En çok kendime. Dünya koca bir yas merkezi. Çekirdeğinde yas yatıyor, katmanları sırtında taşıyan. Yas döndürüyor dünyayı. Kendine yas, komşuna yas, dünyaya yas. İç çektim kocaman, helvayı da tabakları da ciğerlerime hapsettim. Yumurtanın altını kapatıp çöpe attım. Keyfim yok zaten onlarca yedi dakika geçti. Onlarca yumurta sığırdım gözyaşlarım arasına. Çekmeceden bir kaşık aldım ve kahvatı niyetine helvamı yedim. Çöpü dışarı çıkardım, apartman kapısında Afife Teyze. Bastonu havada bağılıyor çocuklara. Hava kararmak üzere, dişleri ağzından düştü düşecek. Yardım edeyim mi diyorum. Beraber çıkalım merdivenden. Kızı geliyor yardıma. Kol kola çıkıyorlar merdivenleri. Ceplerimi kontrol ediyorum, cüzdanım yanımda. Markete gidip bir paket kabartma tozu, bir paket de vanilin aldım. Tabakları iade etme vakti geldi.

Sosyalist Kültür Fanzin'in logosu makine dişlisi/çark çeviren Atatürk heykelidir.

Cumhuriyet rejiminin halkçı kalkınma stratejisiyle özdeşleşen ve Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyetler Birliği arasındaki dostluğu vurgulayan heykelin hikayesi şu şekildedir:

Birinci Beş Yıllık Sanayileşme Planı (1934) kapsamında Kayseri'ye halk tipi, ucuz pamuklu kumaş ve iplik üretecek bir Bez Fabrikası kurulmasına karar veriliyor. Sovyetler Birliği'nden alınan 8,5 milyon liralık kredi ve yine onlardan gelen uzmanların rehberliğinde fabrika kuruluyor ve 16 Eylül 1935'te hizmete açılıyor.

Fabrika açılışında Sovyet yönetimi jest amaçlı olarak "Çark çeviren Atatürk" tasvirli bir heykel hediye ediyor ve bu heykel, fabrikanın işletmesinde herkesin görebileceği bir yere konuluyor. Hafif eğimli bir alanda bir çarkı çeviren Atatürk'ün sanayi hamlesine gönderme içeren ve çıplak olarak betimlendiği heykel, çok partili sisteme geçilene kadar fabrikada kalıyor ve ardından da alalecele çıplaklık öne sürülerek sökülüyor ve depoya kaldırılarak saklanıyor.